
Detta är *Lenins sista tal* (hämtat ur *Valda verk i 3 band*, bd 3, s 646-653)

VI Lenin

Tal på Moskvasovjetens plenum den 20 november 1922

(*Stormande applåder. Internationalen sjungs*). Kamrater! Jag beklagar mycket och ber så mycket om överseende med att jag inte kunde komma till ert sammanträde tidigare. För några veckor sedan hade ni, såvitt jag vet, för avsikt att ge mig tillfälle att besöka Moskvasovjeten. Jag kunde emellertid inte göra det eftersom jag efter min sjukdom, från december månad räknat, för att tala med fackmännen var arbetsoförmögen för en relativt lång tid, och till följd av den minskade arbetsförmågan måste jag uppskjuta det här talet vecka för vecka. En mycket betydande del av arbete, vilket jag som ni minns till en början avlastade på kamrat Tsiurupa och därefter på kamrat Rykov, måste jag dessutom påbörja kamrat Kamenev som för att uttrycka sig med en liknelse som jag redan använt plötsligt måste dra två lass. Emellertid måste jag säga, för att fortsätta samma liknelse, att hästen visade sig vara utomordentligt duktig och ivrig. (*Applåder*) I alla händelser är det inte riktigt att man skall dra två lass, och jag väntar nu med otålighet på att kamraterna Tsiurupa och Rykov skall återvända så att vi kan fördela arbetet åtminstone något så när rättvist. Själv måste jag till följd av den minskade arbetsförmågan ägna betydligt mera tid åt att orientera mig än jag skulle vilja.

Det var i december 1921, vid årsskiftet, som jag helt måste avbryta arbetet. Vi genomförde på den tiden övergången till den nya ekonomiska politiken, och det visade sig redan då att denna övergång, fast vi hade tagit itu med den redan i början av år 1921, var en rätt svår, jag skulle rentav vilja säga en mycket svår sak. Mer än ett och ett halvt år har gått sedan vi började denna övergång, och det förefaller mig vara på tiden att de flesta av oss skulle inta sina nya platser och inrätta sig enligt de nya förhållandena, särskilt den nya ekonomiska politikens förhållanden.

För att ta utrikespolitiken så hade vi de minsta förändringarna på detta område. Vi har fortsatt den kurs som vi tidigare slagit in på, och jag tror att jag med rent samvete kan säga att vi har gjort det helt konsekvent och med stor framgång. För övrigt är det inte nödvändigt att i detalj gå in på detta: återtagandet av Vladivostok, den därpå följande demonstrationen och den statsfederativa förklaring som ni i dagarna läste i tidningarna har alldeles klart visat och bevisat att vi inte behöver ändra något på detta område. Vi befinner oss på en fullständigt klart och exakt utstakad väg, och vi har säkrat oss framgång inför all världens stater fastän några av dem fortfarande är beredda att förklara att de inte vill sätta sig vid samma bord som vi. Inte desto mindre ordnar sig de ekonomiska förhållandena och efter dem de diplomatiska förbindelserna, de måste och kommer obetingat att utvecklas. Varje stat som sätter sig emot detta riskerar att komma försent och kanhända i vissa, ganska viktiga avseenden råka i ett ofördelaktigt läge. Allt detta ser vi nu och inte bara i tidningarna. Jag tror att de kamrater som reser utomlands också finner förändringarna vara mycket stora. På detta område har vi för att använda en gammal liknelse så att säga inte bytt till andra tåg eller andra transportmedel.

Vad däremot vår inrikespolitik beträffar, så bereder oss den omstigning som vi genomförde våren 1921 och som dikterades oss av så utomordentligt starka och övertygande omständigheter att det bland oss inte förekom några tvister eller meningsskiljaktigheter i denna fråga — så fortsätter denna övergång att bereda oss en del svårigheter, jag skulle vilja säga stora svårigheter. Inte därför att vi skulle tvivla på att vändningen var nödvändig — några tvivel i detta avseende finns det inte — och inte därför att vi skulle tvivla på att försöket med vår nya ekonomiska politik utfallit så framgångsrikt som vi väntat. Inte heller i detta avseende — jag kan säga det

fullt bestämt — råder det några tvivel vare sig i partiets led eller bland den väldiga massan av partilösa arbetare och bönder.

I denna mening erbjuder frågan inga svårigheter. Svårigheterna förorsakas av att vi ställts inför en uppgift, för vars lösande det mycket ofta fordras nya människor, utomordentliga åtgärder och utomordentliga metoder. Vi hyser ännu tvivel beträffande riktigheten av ett eller annat, det förekommer ändringar i en eller annan riktning, och jag måste säga att både det ena och det andra kommer ännu att äga rum under en rätt avsevärd tid. ”Den nya ekonomiska politiken”! En underlig benämning. Denna politik kallas ny ekonomisk politik därför att den gör en vändning tillbaka. Vi drar oss nu tillbaka, vi företar så att säga ett återtag, men meningen är att först dra oss tillbaka för att sedan ta sats och göra ett kraftigare språng framåt. Endast under denna förutsättning drar vi oss tillbaka vid genomförandet av vår nya ekonomiska politik. Vi vet ännu inte var och hur vi nu bör omgruppera, anpassa och omorganisera våra krafter för att efter återtagandet inleda den mest energiska framryckning. För att kunna genomföra alla dessa operationer i normal ordning, måste vi mäta inte bara tio gånger, som det heter i ordspråket, utan hundra gånger innan vi skär till. Det är nödvändigt för att vi skall kunna komma till rätta med de otroliga svårigheter som vi ställs inför vid lösandet av alla våra uppgifter och problem. Ni vet utmärkt väl vilka offer det kostade att uppnå det som gjorts, ni vet hur länge inbördeskriget drog ut på tiden och hur mycket krafter det krävde. Och nu har återtagandet av Vladivostok visat oss (Vladivostok ligger visserligen långt borta, men det är ju dock vår stad) (*långvariga applåder*), har visat oss alla en allmän strävan till oss, till våra landvinningar. Såväl här som där har vi Ryska socialistiska federativa sovjetrepubliken. Denna strävan har befriat oss både från de inre fienderna och från de yttre som gått till angrepp mot oss. Jag syftar på Japan.

Vi har erövrat en fullt bestämd diplomatisk position, en position som erkänts av hela världen. Ni ser det alla. Ni ser resultaten av detta, men hur mycket tid har det inte kostat! Vi har nu uppnått att våra fiender erkänner våra rättigheter såväl i den ekonomiska politiken som i handelspolitiken. Detta bevisar de handelsfördrag som slutits.

Vi kan se varför vi, ett och ett halvt år efter det att vi slagit in på den så kallade nya ekonomiska politikens väg, har så otroligt svårt att gå framåt på denna väg. Vi lever i en stat, som i så hög grad ruinerats av kriget, i så hög grad kastats ur alla något så när normala gängor, som lidit och uthärdat så mycket att vi nu vare sig vi vill det eller ej måste börja våra beräkningar med en låg, en mycket låg procentsats — förkrigstidens. Denna måttstock använder vi på våra levnadsbetingelser, vi använder den stundom mycket otåligt och hetsigt och konstaterar alltid att vi står inför omätliga svårigheter. Den uppgift som vi ställt oss förefaller desto ofantligare som vi jämför den med förhållandena i en vanlig borgerlig stat. Vi har ställt oss denna uppgift därför att vi förstått, att vi inte kan vänta hjälp av de rika staterna, något som vanligen förekommer under dylika omständigheter.¹ Efter inbördeskriget blev vi nästan bojkottade, dvs. man sade oss: den ekonomiska förbindelse som vi är vana att upprätthålla och som är normal i den kapitalistiska världen kommer vi inte att upprätthålla med er.

Mer än ett och ett halvt år har förflutit sedan vi inledde den nya ekonomiska politiken, och en betydligt längre tid har gått sedan vi slöt vårt första internationella fördrag. Inte desto mindre gör sig denna bojkott, som hela bourgeoisin och alla regeringar igångsatt mot oss, gällande än i dag. Något annat kunde vi inte vänta oss när vi införde de nya ekonomiska betingelserna, men inte desto mindre hade vi inga tvivel om att vi måste övergå till dem och att vi på egen hand måste uppnå framgång. Ju mer tiden går desto klarare blir det att ingen hjälp, som skulle kunna eller som kommer att lämnas oss från de kapitalistiska makternas sida, kommer att undanröja detta förhållande. Den kommer tvärtom med all sannolikhet att i det överväldigande flertalet fall

¹ I stenogrammet följde: ”Även om vi skulle räkna med den ovanligt höga ränta som måste betalas av de stater som erhåller denna så kallade hjälp så visade sig till och med dessa vanliga villkor vara alltför tunga för oss. Dessa villkor har egentligen mycket litet att göra med hjälp, de förtjänar uppriktigt sagt en helt annan benämning, mycket mindre hövlig än ordet hjälp.” — *Red.*

ytterligare stärka, ytterligare skärpa detta förhållande. ”På egen hand”, sade vi oss själva. ”På egen hand”, säger oss så gott som varenda kapitalistisk stat som vi gjort några slags affärer med, som vi träffat några slags överenskommelser med och som vi inlett några slags förhandlingar med. Detta utgör en speciell svårighet som vi måste ha klar för oss. Vi har under mer än tre års arbete, ett otroligt svårt arbete fyllt av otrolig heroism, utarbetat vårt eget statssystem. Under de betingelser som vi hittills levat i har vi inte haft tid att undersöka, om vi inte bryter ned för mycket, om det inte blir för många offer, ty vi har bringat betydande offer, ty den kamp som vi den gången började (ni känner mycket väl till detta och jag behöver inte gå närmare in på saken), det var en kamp på liv och död mot den gamla samhällsordningen som vi kämpade mot för att vinna rätten att existera, rätten till fredlig utveckling. Denna rätt har vi tillkämpat oss. Detta är inte våra ord, det är inte påståenden av vittnen som skulle kunna beskyllas för partiskhet för oss. Dessa vittnen tillhör våra fienders läger och är självfallet partiska, dock inte för oss utan mot oss. De befann sig i Denikins läger. De stod i spetsen för ockupationen. Och vi vet att deras partiskhet kostade oss mycket, medförde betydande förstörelser. För deras skull led vi alla möjliga förluster, vi förlorade en mängd värden, däribland det värdefullaste av allt, människoliv, i oerhört stor omfattning. Nu måste vi ytterst noggrant granska våra uppgifter och förstå, att huvuduppgifter blir att inte släppa de landvinningar vi gjort ur händerna. Vi kommer inte att släppa en enda av dessa gamla landvinningarna ur händerna. (Applåder) Dessutom står vi inför en fullständigt ny uppgift; det gamla kan bli ett direkt hinder. Att förstå detta är svårast av allt. Men vi måste inse det för att lära oss att arbeta, att vid behov så att säga vända ut och in på oss själva. Jag tror, kamrater, att ni förstår dessa ord och paroller, ty under min ofrivilliga frånvaro under nära ett år har ni, som haft arbetet i era händer, varit tvungna att praktiskt, på olika sätt och av hundratals anledningar tala om och tänka på detta. Tag är övertygad om att reflexionerna om detta endast kan leda er till en slutsats: i dag fordras det av oss ännu mera smidighet än vad vi hittills uppvisat på inbördeskrigets fält.

Vi får inte avstå från det gamla. Den rad av eftergifter, genom vilka vi anpassar oss till de kapitalistiska makterna, ger dessa full möjlighet att träda i förbindelse med oss och garanterar dem en profit som kanhända stundom är större än den borde vara. Samtidigt avstår vi endast från en liten del av produktionsmedlen, vilka vår stat nästan fullständigt har i sin besittning. I dagarna har i pressen diskuterats frågan om en koncession som föreslagits av engelsmannen Urquhart vilken hittills så gott som hela tiden varit bland våra motståndare i inbördeskriget. Han sade: ”Vi kommer att nå vårt mål i inbördeskriget mot Ryssland, mot det Ryssland som vågat beröva oss det och det.” Och efter allt detta måste vi etablera förbindelser med honom. Vi har inte vägrat att göra det, vi har med största glädje upptagit förbindelserna, men vi har sagt: ”Ursäkta, men vi kommer inte att ge tillbaka det som vi vunnit. Vårt Ryssland är stort, våra ekonomiska möjligheter är enorma och vi anser oss vara i vår fulla rätt att inte tillbakavisa ert älskvärda anbud, men vi kommer att diskutera det som kallblodiga affärsmän.” Vårt första samtal gav visserligen inget resultat eftersom vi av politiska skäl inte kunde gå med på hans förslag. Vi måste avvisa dem. Så länge inte engelsmännen gick med på att vi skulle kunna delta i behandlingen av frågan om sunden, om Dardanellerna, måste vi tillbakavisa hans förslag. Men omedelbart därefter måste vi börja granska denna fråga i sak. Vi övervägde huruvida det skulle vara fördelaktigt för oss eller ej att bevilja denna koncession, och under vilka betingelser vi i så fall skulle göra det. Vi måste tala om priset. Detta, kamrater, visar er klart hur annorlunda vi nu måste nalkas frågorna mot vad som tidigare var fallet. Tidigare sade kommunisten: ”Jag skall ge mitt liv”, och detta tycktes honom mycket enkelt fastän det inte varje gång var så enkelt. Men i dag står vi kommunister inför en helt annan uppgift. Nu måste vi räkna allt, och var och en av oss måste lära sig att vara sparsam. I den kapitalistiska omgivningen måste vi räkna ut hur vi skall trygga vår existens, hur vi skall vinna fördelar av våra motståndare, vilka naturligtvis kommer att köpslå, vilka aldrig glömt konsten att köpslå och vilka kommer att köpslå för att vinna fördelar på vår bekostnad. Detta är något som vi inte heller glömmet, och vi föreställer oss inte alls att affärsmän någonstans skall förvandlas till lamm och gratis bjuda oss allehanda

förmåner. Något sådant är omöjligt, och vi hoppas inte på detta utan räknar med att vi, som är vana att bjuda motstånd, även i detta fall kommer att klara oss och visa oss kapabla att göra affärer och förtjäna pengar och reda upp svåra ekonomiska situationer. Det är en uppgift som är mycket svår. Det är på denna uppgift vi arbetar. Jag skulle vilja att vi gjorde klart för oss, att vi en gång för alla gjorde klart för oss hur djup klyftan är mellan de gamla uppgifterna och de nya. Men hur djup denna klyfta än må vara så har vi i kriget lärt att manövrera, och vi måste förstå att den manöver som nu förestår oss, som vi befinner oss mitt i, är den allra svåraste. Men i gengäld förefaller denna manöver att vara den sista. Vi måste bestå detta kraftprov och bevisa att vi inte bara pluggat in de läxor vi lärde i går och upprepar det genomgångna. Vi ber ödmjukast om överseende, men vi har börjat lära om och kommer att lära om, så att vi uppnår en bestämd och för alla uppenbar framgång. Och med hänsyn till detta omlärande tror jag att vi än en gång borde ge varandra det bestämda löftet, att även om vi under beteckningen den nya ekonomiska politiken företog en vändning tillbaka, så gjorde vi det i den avsikten att inte lämna ifrån oss något av det nya och samtidigt ge kapitalisterna sådana förmåner att varje stat, hur fientlig den än må vara mot oss, tvingas göra affärer och knyta förbindelser med oss. Kamrat Krasin, som många gånger samtalat med Urquhart, denna hela interventionens huvudman och stöd, säger att Urquhart efter alla försök att till varje pris påtvinga oss den gamla ordningen i hela Ryssland sätter sig vid bordet tillsammans med Krasin och börjar fråga: ”Vad kostar det? Hur mycket? På hur många år?” (Applåder) Från detta är det ännu rätt långt kvar till att underteckna en rad koncessionsöverenskommelser och således träda i fullständigt fixerade och från det borgerliga samhällets synpunkt sett orubbliga avtalsförhållanden, men vi ser redan nu att vi närmar oss detta, att vi nästan nått fram till detta, om också ännu inte riktigt. Detta måste vi inse, kamrater, utan att bli övermodiga. Vi har ännu inte alls kommit så långt att vi kan känna oss starka, självständiga och lugnt övertygade om att vi kan klara vilka kapitalistiska affärstransaktioner som helst, lugnt övertygade om att hur svår en affär än skulle vara så kommer vi att ingå den, förstå vad den går ut på och föra den i hamn. Därför måste vi fortsätta det arbete som vi påbörjat på detta område — såväl det politiska arbetet som partiarbetet —, därför måste vi övergå från de gamla metoderna till fullständigt nya.

Vi har fortfarande den gamla apparaten kvar, och vår uppgift i dag är att omdana den enligt nya linjer. Det kan vi inte göra på en gång, men vi måste eftersträva att de kommunister vi har placerats ut på rätt sätt. Det är nödvändigt att dessa kommunister behärskar de apparater där de placerats och att inte apparaten behärskar dem, vilket ofta förekommer hos oss. Det vore oriktigt att dölja detta, och det måste sägas rent ut. Detta är de uppgifter vi står inför, de svårigheter som väntar oss, och det just vid en tidpunkt då vi slagit in på en affärsmässig väg, då vi inte kan närma oss socialismen som om den vore en i pompösa färger målad ikon. Vi måste välja den rätta riktningen, allt måste prövas; massorna och hela befolkningen måste pröva vår väg och säga: ”Ja, detta är bättre än det gamla systemet.” Det är den uppgift vi ställt oss. Vårt parti, en obetydlig grupp människor jämfört med hela landets befolkning, ett sandkorn, har ställt sig uppgiften att omdana allt, och det kommer det att göra. Att detta inte är en utopi utan en sak som människor gjort till sin livsuppgift, det har vi bevisat. Detta har vi alla sett, det är redan fullbordat. Nu gäller det att omdana det hela så att hela majoriteten av de arbetande massorna, bönderna och arbetarna, säger: ”Det är inte ni som prisar er själva, utan vi prisar er och säger att ni uppnått de bästa resultat, efter vilka det inte skulle falla någon förnuftig människa in att återvända till det gamla.” Men så långt har vi ännu inte hunnit. *Därför fortsätter den nya ekonomiska politiken att vara den viktigaste, den aktuellaste, allting uttömmande dagsparollen.* Vi kommer inte att glömma en enda av de paroller som vi lärde i går. Detta kan vi fullkomligt lugnt säga till vem som helst utan den ringaste tvekan, och varje steg vi tar vittnar om detta. Men vi måste ytterligare anpassa oss till den nya ekonomiska politiken. Alla dess negativa sidor, som vi inte behöver räkna upp och som ni mycket väl känner till, måste vi förstå att ändra, reducera till ett bestämt minimum; vi måste förstå att ordna allt med beräkning. Vår lagstiftning ger oss full möjlighet till detta. Kommer vi att gå iland med denna sak? Detta är ännu långt ifrån avgjort.

Vi studerar saken. Varje nummer av vår partitidning innehåller ett dussin artiklar i vilka det heter: på den fabriken och hos den fabrikanten är arrendeförhållandena följande, men på den fabriken där direktören är vår kamrat, en kommunist, är förhållandena annorlunda. Blir det vinst eller ej, går det vägen eller inte? Vi har trängt in i vardagsfrågornas kärna och detta är ett väldigt framsteg. Socialismen är i dag inte längre en fråga om en avlägsen framtid, en abstraktion eller en ikon. Vi har fortfarande kvar vår gamla, mycket dåliga åsikt om ikonerna. Vi har dragit in socialismen i det dagliga livet och där måste vi finna oss tillrätta. Det är uppgiften i dag, det är vår epoks uppgift. Tillåt mig att sluta med att ge uttryck åt övertygelsen, att hur svår denna uppgift än är, hur ny den än är jämfört med vår förra uppgift och hur många svårigheter den än kommer att bereda oss så skall vi dock alla tillsammans till varje pris lösa denna uppgift inte i morgon men inom några år, så att NEP-Ryssland blir ett socialistiskt Ryssland. (*Stormande, långvariga applåder*)

Pravda nr 263, den 21 november 1922

V. I. Lenin, *Samlade verk*, 5:e ry. uppl., b. 45, sid. 300-309